

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ

UZUN TEZ ÇALIŞMASI

ARAYIŞ'TA BULUŞ, BULUŞ'TA ARAYIŞ

Rehber Öğretmen : Sevgi Balcı

Öğrencinin Adı : Meriç

Öğrencinin Soyadı : Erler

Öğrencinin Numarası : 1129-058

Sözcük Sayısı : 3694

Araştırma konusu: Cemil Kavukçu'nun *Uzak Noktalara Doğru* adlı yapıtında yer alan öykülerde "arayış" olgusunun nasıl verildiğinin incelenmesi

ÖZ (ABSTRACT)

İB programı A dersi kapsamında, uzun tez olarak hazırlanan bu çalışmada, Cemil Kavukçu'nun *Uzak Noktalara Doğru* adlı yapıtında, 'arayış' olgusu, öykülerin yapıtta toplandığı alt başlıklar temel alınarak sunulmuştur. Bunlar "Perişanız Gecenin Karanlığında" ve "Uzak Noktalar"dır. "Perişanız Gecenin Karanlığında" adlı bölümde yazar, "Uzak Noktalar"a doğru giden 'yol'u ve 'yolculuk'u anlattığı öykülerini bir araya toplamıştır. Yazarın bunu yapmada amacı, bireyin 'arayış' halinin ne olduğunu ve 'arayış' halinin nasıl olması gerektiğini vermek istemesidir. Bu tezin giriş bölümünde yapıtın genel kurgusu ve bu çalışmada incelenecek konular belirtilmiştir. Gelişme bölümünde ise bireyin *uzak noktalara doğru* yol alma çabasındaki arayışları, *uzak noktalara* varışı ve vardığında ortaya çıkan yeni arayışları incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise öykülerde yer alan odak figürün arayış sürecinde vardığı veya varmaya çalıştığı uzak noktalar irdelenmiştir. Bireyin arayış sürecinde önemli olanın varılan nokta değil, arayış halinde olmak olduğu görülmüştür.

(134 sözcük)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
I. BİREYİN ‘UZAK NOKTALARA DOĞRU’ YOL ALMA ÇABASINDA ‘ARAYIŞ’I	6
I.I. BİREYİN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ARAYIŞI	6
I.II. BİREYİN GENÇLİK DÖNEMİNDEKİ ARAYIŞI	8
I.III. BİREYİN OLGUNLUK DÖNEMİNDEKİ ARAYIŞI	9
II. BİREYİN ‘UZAK NOKTALAR’A VARIŞI VE ‘ARAYIŞ’I	12
II.I. ‘UZAK NOKTALAR’ 1: AİLE VE ‘ARAYIŞ’	13
II.II. UZAK NOKTALAR’ 2: BİREYİN KENDİSİ VE ‘ARAYIŞ’	14
II.III UZAK NOKTALAR’ 3: SONUÇ - SONSUZLUK VE ‘ARAYIŞ’	16
SONUÇ	17
KAYNAKÇA	20

Araştırma Sorusu: Cemil Kavukçu'nun *Uzak Noktalara Doğru* adlı yapıtında yer alan öykülerde “arayış” kavramı nasıl sunulmuştur?

GİRİŞ

Her birey kimliğini bulma sürecinde ‘arayış’ halinde olmalıdır. Bireyin kendini arayışı; bireyin dünya görüşü edinmesi, kişinin yaşam algısının oluşması ve varoluşunu anlamlandırma ihtiyacının temelini oluşturur. Cemil Kavukçu *Uzak Noktalara Doğru* yapıtında yer alan öykülerinde bireyin kendini bulma sürecindeki “arayış”ını işler. Bu yapıtta yer alan öykülere bakıldığında gündelik yaşamda varlıkları ya da yoklukları hissedilmeyen, sıradan yaşamlar süren, herkes tarafından kolayca benimsenebilecek toplum bireyleri çağdaş yaşamın getirdiği yalnızlık, korku ve iletişimsizlikten sığınacak bir yerden çok bu kaçınılmaz durumlara karşı direnç gösterebilecek, ayakta kalabilecek bir “benlik” yaratma düşüncesindedirler. Bunu da yaratmak için daha eğlenceli, daha sıcak ilişkilerin olduğu çocukluklarının geçtiği kasaba hayatı ile oluşturmaya çalışmakta ve bu özleneni, isteneni de bulmak için ‘arayış’a yönelmektedirler. Modern hayatın içinde alacağı yeri belirlemeye çalışan bireyin en büyük kılavuzu, kendini ait hissettiği ilk yer, çocukluğudur.

Yapıtta yer alan öykülerini, yazar, birbirini bütünleyen iki ana başlık altında toplamıştır: “*Perişanız Gecenin Karanlığında*” ve “*Uzak Noktalar*” . “*Perişanız Gecenin Karanlığında*” adlı bölümünde Cemil Kavukçu, “*Uzak Noktalar*”a doğru giden ‘yol’u ve ‘yolculuk’u anlattığı öykülerini bir araya toplamıştır. Yazarın bu bölümlenmeyi yapmada amacı, bireyin ‘arayış’ halinin ne olduğunu ve ‘arayış’ halinin nasıl olması gerektiğini vermek istemesidir. Bunun altında yatan temel etken de ‘bulmak’tan çok ‘arayış’ halinde olmanın, modern dünya içinde, birey için en gerekli ve kaçınılmaz durum olduğuna vurgu yapmaktır. Bu çerçevede de öykülere bakıldığında da tüm öyküler birbirini tamamlar niteliktedir.

Yaşanan olayların, karşılaşılan durumların temelindeki ‘odak figür’ tüm öykülerde aynıdır. Odak figürün kimliğini ortaya koyacak bir adı ya da mesleği belirtilmemiştir. Bu da yapıtın evrensel bir bakış açısıyla ‘birey’ konusuna eğildiğini göstermektedir. Odak figür, daha ilk öyküde kentleşmenin de verdiği hızlı değişimlere ayak uyduramadığından kendisini ait hissedebileceği ve yeniden anlamlandırmak istediği ‘uzak noktalara doğru’ bir ‘yolculuk’a çıkar. Öykülerde, yazar tarafından, daha en başta ‘arayış’ izleği ‘yolculuk’ kavramıyla iç içe böylece verilir. Yazar, bu yolculukta bireyin yaşadıklarını, bireyi bu yolculuğa iten sebepleri yalın ve sade bir dille öykülerinde verir. Burada asıl önemli olan odak figürün bu ‘yolculuk’larla aslında kendi içsel yolculuğuna çıkmış olmasıdır. Yazar bu ‘yolculuk’ kavramıyla ‘arayış’ı bireyin ait olduğu toprak, sosyal hayat çerçevesinde ele almıştır, ancak öykülerin birbirini tamamladığı noktada da öykülerini kesin bir sonuca, yani bir ‘bulma’ haline dayandırmamıştır. İşte öykülerdeki bu ucu açıklık ‘arayış’ın hiç bitmeyeceğini ve ‘arayış’ın bireyin yaşamında hep devam edeceğini gösterir. Çünkü hayat devam ettikçe kişilik arayış devam eder ve ‘arayış’ aslında tamamlanmaması gereken bir süreçtir. Yazara göre, birey arayış halinde oldukça var olacaktır. Bu nedenle, *aramak* birey için her şeyden özellikle *bulmaktan* daha önemlidir. Bu süreçte de geçmişe özlem duyabileceği gibi kişi, zaman zaman yalnız kalmak, aradığını bulamamak gibi korkulara da kapılabilir. ‘Arayış’ içindeki kişi için *kimlik* hep bir ‘uzak nokta’dır. Kişi o uzak noktaya varmak zorunda değildir. O noktaya doğru yol alma gayreti önemlidir, bu da arayış sürecinin kendisidir. Birey yalnızca toplum içindeki yerini belirlemek için değil kendini var etme ihtiyacını da gidermek için bu süreci devam ettirmelidir.

I. BİREYİN ‘UZAK NOKTALARA DOĞRU’ YOL ALMA ÇABASINDA

‘ARAYIŞ’I:

I. I. BİREYİN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ‘ARAYIŞ’I

Çocukluk döneminde birey, düşlerle, oynadığı oyunlarla düşünce dünyasını oluşturur. Çocukluk dönemi bireyin kimlik oluşturmada en önemli süreçtir. Çocuk ileride bürünmek istediği kimliği kendine bir rol-model edinerek bazı bilim, ilim insanlarını ya da sanatçıları örnek alarak kendini bir bütünün parçası olarak görür. Çocuklukta edinilen kahramanlar, öykünülenler, kişinin ileride olmak istediği kimliğe doğru attığı ilk adımlarındandır. Yazar, “Raci’ye Selam” öyküsünün ‘Burt’ adlı ilk bölümünde; öykü kişinin ve arkadaşı Raci’nin çocukluklarında severek izledikleri filmlerin başrol oyuncusu *Burt Lancaster* karşımıza çıkar. Neden olduğu bilinmemekle birlikte Burt yaşadıkları kasabaya yakın bir dağ köyüne taşınmıştır. Raci ve öykü figürünün çocukluklarında duydukları aşırı hayranlık nedeniyle onu yine çocukluklarında onun filmi izlemeye gider gibi bir coşkuya kapılarak görmek isterler. Burt Lancaster’i hayallerindeki film artistini, bugün karşılaşacakları kişinin aynı olmayacağını bilerek yola çıkarlar, onun yaşadığı köye geldiklerinde yağın yağmurun etkisiyle girdikleri kahvede kalırlar ve onu orada beklemeye başlarlar, ancak bütün gece burada kalmalarına rağmen onu bulamazlar. Bu durum, öyküde *bulmaktan* daha çok *aramanın* önemli olduğunun bir göstergesidir. Bu arayış çocukluğa duyulan özlemin getirisidir. Kimlik bulma sürecinde önemli bir adımdır. Öykü kişisi ve Raci film yıldızından ismiyle bahsederler ki bu da bize filmlerini izlerken onun yerine kendilerini koyduklarını ve büyüdüklerinde onun gibi olmak istediklerini gösterir: “*Bu arada -tabii şansımız varsa- bıyıklarına ak düşmüş yaşlı ve yorgun Burt kahvenin kapısında belirip en babacan gülüşüyle bizi selamlayabilirdi.*” (Kavukçu, 14) Bekledikleri kişiyi görememelerine rağmen içlerindeki çocuksu coşku ve umut hiç tükenmez, arayışın tadı da buradan gelir.

Aynı öykünün devamı olan ‘Kuzu’ adlı bölümde öykü figürleri çocukluk arayışlarını sürdürürler. Buradaki ‘Kuzu’, köyde var olduğu sayılan on altı yaşlarında fırından ekmek almaya gelen bir çocuktur. Kuzu, öyküde bir izlek olarak da odak figür ve yol arkadaşı Raci’nin aradıkları çocukluk zamanlarını ifade eder. Kuzu tasvir edilirken, öyküdeki betimlemelerden yola çıkarak onun *sıçrayarak giden bahar kuzularına* benzetilmesi öykü figürünün aynı zamanda geçip giden *gençliklerini*, *tüm kolları una bulanmış fırıncı* ise kaçınılmaz gelecek *yaşlılıklarını* hatırlatır, ancak yine de çocuklukta bunların tam olarak farkında olunmadığı da vurgulanır. Kuzu’nun geliş saatinin tam olarak bilinmemesi çocukluğundaki zamandan bağımsız hareket etmeye duyulan özlemi verir. Yine Kuzu’nun sessiz betimlenmesi çocuklukta yaşanan büyüklerle kurulamayan iletişimi de gösterir. Öyküde kullanılmış olan öğrenilen geçmiş zamanlı anlatım çocukluktaki masalsi anlatımı çağrıştırır ve Kuzu’nun masalsiliğini yani çocukluğa duyulan özlemin verilmek istendiği düşüncesini güçlendirir. Bu sürecin devamında kimlik bulma arayışı bitmeyecektir ve yeni gelen gençlik döneminde farklı bir şekle bürünüp masalsılıktan çıkıp daha gerçekçi bir yapı alacaktır. Bu öyküdeki Raci sözlükteki anlamıyla rücu eden, dönen olduğundan kendini dönüşü de ifade eder. Kimlik bulma aslında bireyin kendine dönüşüdür. Yola çıktığı Raci figürü anlatıcının, öykü figürünün bir bakıma aradığı kendisidir ve arayışı onunla gerçekleştirmek, aranılanın, bulunanın ve aramaya devam edilenin aynı olduğunu, asıl olanın ‘arayış’ olduğunu gösteren en önemli noktalardan birisidir:

“Sonunda boyun eğiyorum; Kuzu’yu göreceğiz. Raci’ye bir konuda hak verdiğim için yine motosikletin sepetindeyim. Şimdi, diyor. Kuzu’nun ne zaman geleceği belli olmadığından fırının önünde ağaç oluruz. Hem, kuzu orada dikildiğimizi görürse fırına sokulmayabilir. Sokağı adımlamamız (birkaç kez geçtikten sonra) kuşku çekebilir. Ama motosikleti alırsak rahat ederiz, sokak aralarında dolaşır, sık sık fırını kollarız.” (Kavukçu, 15)

I. II. BİREYİN GENÇLİK DÖNEMİNDEKİ ‘ARAYIŞ’I

Çocukluk geride kalırken ilk gençlik yıllarının heyecanı ile birlikte ‘arayış’ farklılaşır ve bundan sonra öykünülen kahraman olunmak için yola çıkılır. Artık “zorunlu öğrenim” , yani okul bitmiş, genç birey “keyfi öğrenim” , yani seçimler yapmaya başlamıştır. Kişi maceraya, yolculuklara ve aradıklarını bulmaya iyiden iyiye hazırdır. Öykülerde bu, genç bireyin anılarıyla arayışın anlatıldığı ‘Yosun Tuttu Gözlerim’ öyküsünde odak figürün yanındaki kişi Raci, çocuksuluğundan arınmış, arayıştan vazgeçmiş, duygusallığın yerini ağırbaşlı, kabullenmiş bir tavra bırakmış biri olarak ortaya çıkar. Bu da Raci’nin, odak figürün aradığı kendi olan yanı olduğunu görüşünü pekiştirir. Odak figürün geçmişe duyduğu özlemini ifade ettiği sırada aralarında geçen konuşmada değişimi, ölümü ve yaşlanmayı kabullendiğini belirterek odak figürün ‘arayış’a farklı bir bakışla devam ettiği görülür:

“Şu kente bak, diyorum gözlerimi düellodaki bir kovboy gibi kısarak. Şu fabrika bacalarına, şu yüksek yapılara, organize sanayinin kuşattığı şu yerlere bak! Buraları bir zamanlar bize can vermiş, çocukluğumuza, ilk gençliğimize tanıklık etmiş yerler mi? Bir bak!

Bu tür geçmiş özelemlerine, sulandırılmış konuşma biçimlerine yokum.

Ama bu bana hüznün veriyor.

Vermesin. Gözlerini aç ve gerçeği gör. Bu kent o kent değil, şu otomobilin içinde bira içen bizler de o biz değiliz. Bunu ne kadar çabuk kabullenirsen huzursuzluğun o kadar çabuk geçer. Kaçınılmaz olan şeyler vardır: yaşlanma gibi, ölüm gibi, değişim gibi...”

(Kavukçu, 23)

Yapıtta odak figür için kimlik bulma sürecindeki arayış haline bakış değişse de ‘arayış’ın devam etmesi gerekliliğinin değişmediği verilmektedir. Öykünün devamında,

okulun bitmesi ve yolların seçilmesiyle birlikte okul ve mahalle arkadaşlarından ayrılıklar başlar. Kişi artık yeni seçimlerinde yol alırken eski arkadaşlarının da özlemini yanında taşır. Hem okul hem mahalle arkadaşları olan Ekrem (Eko), Halil İbo (Alibo) ve Ramazan (Doni) ile Yakup'un kahvesinde oynanan pis yedililer, Niyazi'nin sinemasında seyredilen filmler, Kavaklaraltı Parkı'nda söylenen gitar eşliğinde şarkılar okuldan mezun olmalarıyla biter ve hepsi yollarını çizmeye çalışırlar. Hepsinin ilk hedefi bir 'yolculuk' yapmaktır. Bunun görünürdeki nedeni başka yerleri keşfetme isteği olsa da altında yatan asıl neden arayış sürecinin hepsinin benliğinde başlamış olmasıdır. Yazar, öykülerinde arayış halinin tüm insanlar için gerekli olan bir süreç olduğunu ve tüm insanların yaşamlarında bu süreçten mutlaka geçmeleri gerektiğini böylece belirtmektedir. Okuldan coğrafya dersi nedeniyle atılan Doni'nin arkadaşlarıyla çıkmayı hayal ettikleri yolculuğa çıkmasına rağmen yolculuğa devam edemeyerek geri dönmesi de her bireyin bu arayış halini başarıyla geçiremediğini, kendini bulma sürecinin sekteye uğradığı yanlarını da okura göstermektedir. Doni'nin 'yolculuk'ta başarısız olacağı daha başından bellidir, çünkü kaldığı ders 'Coğrafya'dır. Hayatın bütünüyle bir ders olduğu düşünülürse 'Coğrafya' dersi de burada dikkat edilmesi gereken bir izlek olarak ortaya çıkar. Geri dönen Doni'nin arkadaşlarına dönüşünü açıklaması da bunu ortaya koymaktadır: “[B]en o yolculuğa çıkmaktan caydım. Buraları bırakamam ben. Kavaklaraltı benim gemim, buradan her yere gidebiliyorum.” (Kavukçu, 36)

I. III. BİREYİN OLGUNLUK DÖNEMİNDEKİ ‘ARAYIŞ’I

Olgunlukta artık kişi sorumluluklarını benimser ve gereği gibi yaşamaya başlar. Kaçınılmaz ölüm gerçeği her geçen gün bireyi değişime götürür. Birey bazen yaşadığı hayatın değişimine ayak uydurur bazen de bu değişime ayak uyduramaz ve kendi kabuğuna çekilir. Sonuç ne olursa olsun birey 'arayış'ını sürdürmelidir. Çünkü bireye kendini benimsemeyi ve kabullenmeyi getiren bu süreçtir. 'Cemse'nin Ölümü' öyküsündeki Cemse figürü, bu değişime ayak uyduramayarak kabuğuna çekilen bir figür olarak çizilmiştir, ancak ilk öyküde

sorumsuz, uçarı, çocuksu karakteriyle görünen daha sonra da arayıştan vazgeçmiş olarak sunulan Raci, Cemse'nin ölümüne tanık olacaklar listesinin ayarlanması görevini alır. Bunu yapabilecek kadar sorumluluk sahibi, ayakları yere basan ve o töreni görebilecek kadar değerlerine bağlı bir kişilik olarak bu öyküde yeniden biçimlendirilen Raci, aslında rücu etmiş, kaçışlarından kendine dönmüş, farkına varmış, odak figürün bir yansımasıdır, aramaya devam etmek için yola koyulur.

“Raci'nin aklına uyduğuma bir kez daha pişman oluyorum. Ben yatay çizgilerin peşindeyim; kıpırtısız doğa görünümünün, boş sokakların, geçmiş yaşam izlerinin sindiği nesnelere ve durağanlığın. Oysa Raci, beni dik çizgilere çekiyor; uç tipler, şaşırtıcı yaşamöyküleri, düş ürünü saçmalıklar.” (Kavukçu, 17)

Burada da görüldüğü gibi aslında Raci figürü, odak figürün kaybettiği düş ve heyecanları tekrar yaşatmaktadır, bu sebeple Raci, odak figürün bütünleyicisi, bir yansıması olarak yapıtta tekrar tekrar sunulmaktadır. Aslında Raci figürü ve odak figür aynı benliğin karşıt iki tarafını yani duygu ve düşünce dünyasını ifade etmektedir ve bu karşıtlık bir bütünlüğü oluşturmaktadır.

Olgunluk sürecinde 'arayış', insanı içsel yolculuğunda daha farklı yerlere de sürükler. Çocukluğa duyulan özlem büyür; anne, baba gibi çocuklukta var olma sürecini temellendiren kişiler bu arayış yolculuğunda bireyin karşısına çıkarlar. Bireyin var olma yolunda toplumsallaştığı ilk yer aile, bireyin yolunu aydınlatır ve birey varacağı 'uzak noktayı' daha net görür. “Ormanın İçlerine Doğru” adlı öyküde bu durum yansıtılırken, odak figür artık olgunluk dönemindedir ve arayış halinin son evresindedir. Bu defa odak figür bir kamyoncu otostopla binerek çocukluğunda kamyoncu olan babasının bütün mahalleyi götürdüğü piknik yerine sırtında 'çadır'ı ve 'çantası'yla gider. Orada kentten ve tüm gelişmelerden uzakta geçirdiği birkaç günde babası ve anılarıyla hayallerini, hayallerinden de

ulaşabildiklerini sorgular. Burada yazara göre baba figürü odak figür için kendini bulma yolundaki araçlardan biridir. Birey olgunluk döneminde artık arayış halini de sorgulamaktadır. Burada içsel yolculuğu *sırt çantasında* taşıdığı, geçici konaklayacağı *çadırında* sürdüreceği, olmak istediği ya da istemediği kahramanla, babayla da yüzleşerek arayışına devam edecektir. Odak figür, “Ormanın İçlerine Doğru” öyküsünde karşımıza çıkan Ercü figürü aracılığıyla arayış halinde olan bireyin, zorunlu kaldığı durumlarda hayatın akışına kendini bırakması gerektiğini öğrenir. Bu da öyküde ‘vitesi boşa atmak’ ifadesiyle yazar tarafından verilmiştir:

“Nereye gidiyoruz baba?”

Ormanın içlerine doğru evlat.

Peki baba.

Kamyon hareket etti. Hayret, sürebiliyorum. Bedenime tatlı bir uyuşukluk yayıldı.

Benzin ve kamyon sarhoşluğu bu.

Az sonra iniş başlayacak, dedi.

Başlayacak baba.

O zaman vitesten atacaksın!

Atacağım baba...” (Kavukçu, 80)

Çocukluk, gençlik ve olgunluk döneminde arayış izleği değişmekle birlikte arayış heyecanı bitmez. Aidiyet duygusu, çocukluğuna duyduğu özlem, yalnızlık gibi nedenlerle birey arayışını mutlaka sürdürür, ama bazen olayları hayatın akışına bırakmalıdır. Amacı bulmak olmayan bireyin, arayış’ı esnasında istemese de ulaştığı buluş’ları da vardır. Bunları

da yazar “uzak noktalar” olarak tanımlar. Yine de durum ne olursa olsun ‘arayış’ temel hedeftir.

II. BİREYİN ‘UZAK NOKTALAR’A VARIŞI VE ‘ARAYIŞI’

Kişinin olgunluk döneminde, varacağı noktaya ya çok yaklaŐıymıŐ ya da varmış olması beklenir. Toplumsal ve ailesel baskılar varılacak noktayı ve o noktada olunup olunmadığının belirlenmesinde rol oynar. Aile kurmak, çocuk sahibi olmak, eŐ rolü ve onun getirdiği sorumlulukların yaŐanmaya baŐlanması toplumun ve ailenin beklentileri sonucunda olur, fakat yazar, ilk öyküden son öyküye kadar, dayatmalar bireyi ne kadar zorlasa da ‘arayış’ hiç bitmeyen bir eylem olarak sürdürülmelidir görüşünü savunur. Kişi toplumun belirlediği noktaya doğru gitse de bu yeni yaşamın içinde kendisinin de birey olarak kimliğini koruması ve kiŐisel arayışını devam ettirmesi gereklidir:

“Ağağlara yaklaŐtıĐıĐa yolun sağ yanında, ancak iyice dikkat edildiğinde fark edilecek Şaşırtıcı bir düzlük görüyorum. Düzlüğün bitiminde üç otomobille bir kamyonet var. Arağların konumuna bakılırsa birbirlerinden uzak gölgelikler ŐeĐmiŐler. Şimdi onları da görüyorum, birbirinden kopuk dört insan öbeği. Mola vereceğim yer burası olabilir Beşinci uzak noktayı da ben oluŐturacađım.” (Kavukđu, 97)

Yazar yapıtın ikinci bölümünü oluŐturan ‘Uzak Noktalar’da arayış sürecinde kaçınılmaz buluş’ların da olduğunu vurgulamaktadır. Bunlar *aile, kendisi ve ölüm*dür.

II. I. ‘UZAK NOKTALAR’ 1: AİLE VE ‘ARAYIŞ’

Ailenin en temel ögesi bir çocuk için annedir. Anne figürü erişkin insanda hem aileye hem de çocukluğa duyulan özlemi ifade eder. “Uzak Noktalar” bölümünün ilk öyküsü olan “Kargalar Rotası”nda odak figür annesiyle ve çocukluğunun geçtiği evle vedalaşmak zorunda kalır. Çocukluğuna duyduğu özlemi bir kenara bırakıp artık büyümektedir. ‘Büyüme’ birey için kaçınılmaz ‘uzak nokta’dır. Öyküde geçen ‘masa örtüsü’ izleği odak figürün çocukluğundan kalmadır ve onun zamana karşı direnişi bireyin de zamana karşı direnmek istediğini belirtmektedir. Bu öyküye adını veren ‘karga’ öyküde yine bir izlek olarak verilmektedir, uzun yaşayan bu hayvan geçmişle gelecek arasında köprü kurarak ‘uzak noktalar’ı birbirine bağlamaktadır. Bu da kendi çocukluğundan gelecekte olacağı ‘kendi’ arasındaki köprüdür. Bu köprü annesinin başucunda, o hasta yatağında kurulacaktır:

“Onun sessiz ve devinimsiz dilini bir ben anlayabiliyorum. Ziyet’se anladığımı sanıyor.

Bembeyaz saçları yastığa dökülmüş, kaşık kadar kalmış yüzünde ölümün kayıtsız huzuru var. Ağzının kenarında bir kas seğirmesi oldu. Geldiğime sevinmiş, öyle demek istiyor. Başucuna oturdum.” (Kavukçu, 84)

Odak figür “Kargalar Rotası” öyküsünde yatalak annesinin başucunda çocukluğuyla vedalaşırken toplumsal beklentinin de bir uzantısı olarak kendi ailesini kurmak için eşini de seçme telaşına girer. ‘Seçmek’ birey için bir başka kaçınılmaz ‘uzak nokta’dır. Yine aynı öyküde odak figür olgunluk dönemindedir. “Susunuz Kuşlar Susunuz” öyküsünde de bu varılan ‘uzak noktalar’ içinde odak figürün duygusal durumu sunulmaktadır. Sadece arayış eylemi içinde olmayı hedeflemişken kendini kaçınılmaz ‘uzak noktalar’ın eşiğinde bulan birey kendinden memnun olmaz. Bu noktada vardığı yeni ‘uzak nokta’ , ‘tepkisizlik’tir. Yaşanan olayı, odak figürün sanki başkasının başından geçiyormuş gibi, muharebe mi yoksa

düğün mü olduğunu bile ayrımında olmadan yaşaması bunu kanıtlamaktadır. Annesinin ölümünden sonra kendini, hayatın tam ortasında, toplumun beklentisini yaşarken bulur ve bu onun arayış halini yeniden tetikler. Annesinin evindeki hizmetlinin annesinin ölümüyle boşalan yeri dolduracağını uman odak figür, kadını zamanla kendisine kambur olarak da görmeye başlar. Anne figürü tam bu nokta da kişinin kendi vicdanını da ifade eder. ‘Arayış’ını sürdürmeye yeniden koyulan odak figüre, bu durum yolunu şaşırmasında rehberlik edecektir.

II. II. ‘UZAK NOKTALAR’ 2: BİREYİN KENDİSİ VE ‘ARAYIŞ’

Toplumun kendisine sunduğu beklentileri de ‘arayış’ın bir parçası olarak yerine getirir kişi. Çocuk olur, aile olur, çalışan olur, arkadaş olur ve şanslıysa nadiren ‘kendi’ olur. Yine “Susunuz Kuşlar Susunuz” öyküsünde yeniden biçimlenen ‘arayış’ , artık tam anlamıyla ‘kendini arayış’a dönüşmektedir. “İllaki” adlı öyküde pazara giden odak figür, pazar alışverişinden arttırdığı paralarla aldığı içkiyle bu defa da *sığınacak bir şeyler arayışında* olan basit bir aile babası olarak karşımıza çıkan odak figür, ‘kendi’ olma çabasıdadır. Yola ‘rota’ demesi de ‘arayış’ta kaçınılmaz ‘uzak nokta’ya gelindiğinin göstergesidir. Bu ‘uzak nokta’ , ‘kendi’sidir:

“Paran çıkışacak, çünkü daha boş torbalarla dükkanın önünden geçerken bunu kafana koymuştun ve şarap parasını artırmak için pazarın altını üstüne getirdin. Üç oradan kırptın, beş buradan. Ucuzunu aradın. Sebze yığınlarında eşelenip naylon bir leğene patlıcanları, hıyarları, biberleri seçmeye çalıştın. Neden? Seçmece satılan yığınlar daha ucuz da ondan (gözünün biri kısılmış, işaretparmağın sakağında) doğru mu değil mi? Aslında Mahir Abi, haklısın. Haklısın da kapıdaki o duruşun, ince keskin ve irkiltici ıslığın...” (Kavukçu, 93)

“Beşinci Uzak Nokta” öyküsünde odak figür karşılaştığı dayatmalar sonucu iyice kendine dönmesine rağmen ‘arayış’ın tadı onu ayakta tutmakta, güçlü kılmaktadır. Arayış tadı bu kez *bulduğu kendiyile* kontrollü bir zevkle birleşir. “Beşinci Uzak Nokta” öyküsünde odak figür bu kez “Ormanın İçlerine Doğru” öyküsünde de olduğu gibi yine şehirden uzaklaşır. Yazar burada öykünün adından da anlaşılacağı gibi odak figürün bu içsel yolculukta kendi benliğinin derinlerine iyice indiğini de göstermektedir. Yalnız bu defa otostop yerine ‘bisiklet’ ile yol alan, ‘arayış’ı bitmemiş olan odak figür artık kendini güvence altına alma amacındadır. Bundan öncesinde kimi zamanlarda otostopla, rastlantısal ve şoförün tercih ettiği biçimde yolculuk yapmayı tercih eden birey, bu süreçte arayışını artık basit bile olsa kendi kontrolündeki bir araçla yolculuk yapmayı tercih etmektedir. ‘Bisiklet’ izleği bunu göstermektedir. Eskisi gibi rastlantılara ve heyecana yer vermeden daha bilinçli olarak arayışını sürdürmektedir.

Odak figür artık kalabalıklar, aile ya da toplum içinde ‘yalnız’dır. ‘Yalnızlık’ da yeni bir ‘uzak nokta’dır, fakat yalnızlık bu evrede figürün kendi tercihine dönüşür. “WLO Üyesi” öyküsünde vardığı noktadan baktığında artık zamanın çok az kaldığını kavrayan odak figür, öyküde yansıtıldığı gibi gençliğindeki arayış sürecinde olduğu gibi heyecanlanmaz. Hedefine, kendine yönelik daha seçkin arayışları vardır. Kendiyle barışıktır, kendini benimsemiştir, kabul etmiştir. Bu yolculukta biraz da yorulmuştur:

“Başka bir film koşullanması olabilir (özellikle kovboy), ama bu tür küçük ayrıntılara kafa yormayacak kadar yol aldığımı sanıyorum. Çünkü bu da, kendini kendinin dışından izleyip abartma oyunu. Bu tür oyunlara gücüm yok artık. Yorgunum. Yaylı tambur taksimi, “benden bu kadar,” diyor ve solist şarkıya giriyor: Bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin. Bu da bardaktaki şarabın sonu oluyor (bir şişe yetmeyecek galiba). Ölümün ne işi var böyle bir günde.” (Kavukçu,102)

“Ben Poyraz” adlı öyküde odak figürün peşinden gittiği, aradığı artık kendi teknesidir. Yıllar önce Doni’nin yaptığı yolculuktaki gibi ‘tekne’ başkasına ait değildir. Ancak bir sabah uyandığında teknesi artık bağladığı yerde de değildir. ‘Tekne’ izleği bu yönüyle zamanın ve duyguların bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Odak figür yine pek çok öyküde karışımıza çıkan ‘motosiklet’e atlar ve kendi teknesini aramaya çıkar. Gördüğü rüyada teknesini araması ve onu ararken de çıplak olması onun ‘arayış’ta artık bütün yüklerinden kurtulduğunu gösterir ve vardığı yerde teknesi fırtınadan yıpranmış yara almış adındaki ‘ben’i kaybetse bile özündeki ‘Poyraz’ını kaybetmemiştir. Koya demir atmadan yeniden yola çıkan odak figür, ‘arayış’ına yine devam eder.

II. III. ‘UZAK NOKTALAR’ 3: SONUÇ - SONSUZLUK VE ‘ARAYIŞ’

Kişinin arayışı bitmez, bitmemelidir. İnsanı insan yapan arayıştır ve arayışın sadece kendi tadı bile arayışı sürdürmeye yeterlidir. Arayış ancak ölümle son bulacaktır, ancak ölüm de hayatın bir parçasıdır. Arayışının kaçınılmaz sonuna gelen odak figür varacağı son ‘uzak nokta’dadır. Yazara göre birey artık son uçtadır, ölüm yakındır, o da kalıcı olmak sonsuzlaşmak isteği duymaktadır. ‘Sonsuzluk isteği’ kaçınılmaz hatta kaçınılmak istenmeyen son, hatta ‘kendi olmak’tan sonra en temel ‘uzak nokta’dır. Odak figür, son noktayı koymadan, kendisiyle hesaplaşmaya çalışır. Varılacak son nokta olan ölüme varıldığında, ‘arayış’ artık bittiğinde ölüm belki de cenaze değil de bir düğün olacaktır:

“Pencereye gidip avluya baktım. Çevredeki damların ve ağaçların üzerinde sessizce bekleşen yüzlerce karga vardı.

Kargalar, dedim, bak hiçbiri gaklamıyor!

Dün neydi, dedi Ziyet, gak gak gak, sanki düğün varmış gibi.

Anneme ne oldu? dedim.

Ziyet dudak büktü. Sonra da annemin yatağına oturup elleriyle yüzünü kapadı ve sesli sesli ağlamaya başladı.” (Kavukçu, 88)

SONUÇ

‘Arayış’ bireyin benliğini bulma, kendi özüne dönme sürecidir. Bu süreçte arayış bir araç olmaktan çok bir amaç haline gelir. Birey için ‘arayış’ın bir sonu yoktur, her ‘buluş’ aslında yeni bir ‘arayış’ın başlangıcını oluşturur. Bu sonu olmayan ‘arayış’ bireyi bir ‘içsel yolculuğa’ sürükler. Cemil Kavukçu da “Uzak Noktalara Doğru” adlı yapıtındaki öykülerinde okuyucuyu seçimleriyle baş başa bıraktığı bir ‘yolculuk’a çıkarır.

Yapıttaki öykülerin başlangıçları ve bitişleri incelendiğinde bir süreklilik sezilmektedir. Bu süreklilik, öykülerdeki yazar tarafından kurgulanan ani başlangıçlar ve ucu açık bitişlerle sağlanmıştır. Bunun nedeni arayışın da bir başının ve sonunun olmadığı gerçeğidir. Bu başlangıç ve son arasında meydana gelen olaylar ‘hayat’tır.

Kendini bulma, kendine toplumda bir yer kazanma yolunda ‘arayış’ içinde olan kişi öncelikle yakın çevresinden örnekler bulur. Bu örnekler kah masal kahramanları, kah film başrol oyuncularını kah mahallenin önde gelenleridir. ‘Arayış’ içindeki kişi kendini olmak istediği insana doğru yönlendirirken arkasında bıraktığı hep bir sonrakinden deneyimsiz olan eski ‘ben’i de özler. Yeni ‘ben’e doğru yol alırken yolunda kendisine aile, toplum ve arkadaşlardan oluşan ‘doğru’lar da eşlik eder. Aile, özellikle anne doğrularının bulunmasında önemli yer tutar, ancak gençlikte seyredilen ve özenilen film sanatçıları, etkilenilen öğretmenler, mahallede oyun oynanan arkadaşlar da gidilen yolda kişinin ‘doğru’larını etkiler.

Yazar kimlik bulma sürecinde ‘arayış’ izleğini sunarken, yapıtında öykülerinin sıralarını somut bir zaman kavramına oturtmuştur. Bunun altında bireyin çocukluk döneminde hayallerle, düşlerle düşünce dünyasını oluşturması, oluşturduğu bu dünyanın yaşamına dönüşmesi gerçeği yatar. İlk gençlik yıllarının heyecanı ile birlikte arayış farklılaşır. Kişilik gelişimini temelinde yatan ilk öykünme çabaları ve öykünülen kahraman gibi olmak için

'arayış'ın ilk maceraları başlar. Böylece kimlik bulma kavramı yeni bir sürece girer. Olgunlukta ise kişi sorumluluklarını benimser ve gereği gibi yaşamayı seçer. Sosyal görevleri ve bulunduğu noktadan memnuniyetsizliği anlatıcıyı yeni bir 'arayış'a iter, bu arayıştan çok bir kaçıışı da andırmaktadır. Bireyin 'kaçış'ı aslında yeni bir 'arayış'tır. Fakat birey olgunluk döneminden sonra yaşı ilerledikçe kaçınılmaz son olan 'ölüm' gerçeğiyle yüz yüze gelir, bunu kabullenmekten başka çare de yoktur. Yalnız insan yaşamında bu 'uzak nokta'ya, yani 'ölüm'e gelene kadar aramaktan daha değerli bir şeyi yoktur ve mutlaka birey 'arayış' içinde olmalıdır.

'Arayış' yapıta göre kişinin bitirmek istemediği, varacak bir limanı olmayan yolculuğu olmalıdır. Kişi zaman zaman sadece arayışın verdiği hazzı yaşamak için bile arayışını sonlandırmaz. Yaşam içinde her yaşta farklılıklar gösterir, ancak son nokta olan ölüme kadar devam eder. Varılan her nokta bir sonraki noktanın başlangıcı olur. Hayat içinde kaybedilenler de yarattıkları boşluklarla 'arayış'ı tetikler.

Yazar bunu verirken kesişen şehir hayatını, şehirde yaşayanın ve taşrada yaşayanın mutsuzluklarını, hayatın içinde hiç bitmeyen 'arayış' içinde olmanın tadını da anlatır. Kullandığı ortak öykü uzamları, ortak taşıtlar, ortak kişiler hikayelerin birinde başlayan bir olayın bir diğer öyküde son bulması ortak hayatları, ortak mutsuzlukları ve ortak 'arayış'ları göstermektedir. Bu öyküler, hayatın tamamen içinden kesitlerdir.

Odak figürün bir motosikletin sepetinde Raci adlı figürün yanında yaptığı bu yolculukların düşsel, içsel yolculuklar olduğu okura hissettirilir. Gidilen uzamlarda aranan figürlerin de zaman içinde değiştiklerinin bırakıldıkları gibi bulunmadıklarının verilmesi bunu göstermektedir. Gidildiği hissettirilen kasabaların varlığının somutlanmaması, motosikletin sepetinde yolculuk yapılması, arkadaş figürünün adının seçilmesi de bu görüşleri desteklemektedir. Raci, rücu eden anlamındadır, bireyin kendine dönüşünü göstermesi

yönünden dikkate değer bir 'arkadaş'tır, insanın en iyi arkadaşı, sırdaşı kendisidir. Öyküdeki odak figürün adının olmaması da ya da olsa da bunun öyküde yansıtılmaması da bu düşünceyi kanıtlar niteliktedir.

Doğumla ölüm arasında yer alan yaşam, kişinin kendine, geçmişine duyduğu özleme, kendisine ailesi tarafından verilen doğrularına göre değişen, temelde aynı olan ancak kişiden kişiye ve kişinin yaşadığı dönemin de etkisiyle değişen arayışın son noktası ölümdür. Kişi son ana kadar bu arayışı sürdürmekten bıkmamalıdır. 'Arayış' kendi başına 'yolculuk'tur ve yalnızca 'arayış'ta olmanın hazzı bile kişi için yeterlidir.

KAYNAKÇA

Cemil Kavukçu. *Uzak Noktalara Doğru*. 5. Basım. İstanbul: Can Yayınları, Ekim 2008.

Ferit Devellioğlu. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. 14. Baskı. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 1997.